

Digilukutaito ja esimerkkejä

Tere Vadén
10.10. 2007

Niin mikä on uutta?

- Informaatioteknologian omituisuudet
  - “information wants to be free”
- digitaalinen informaatio ei ole teknisesti niukka resurssi
  - (lähes) täydellinen kopioituvuus (lähes) ilmaiseksi
- informaatio on yhä keskeisempi tuotannon väline *ja* lopputuote

A) Mediaelementtien lukutaito

- Mahdollisuudet, tyylit, muodit, jne.
- <http://www.stallman.org/>
- <http://www.borat.tv/>
- <http://tarina.blogging.fi/>

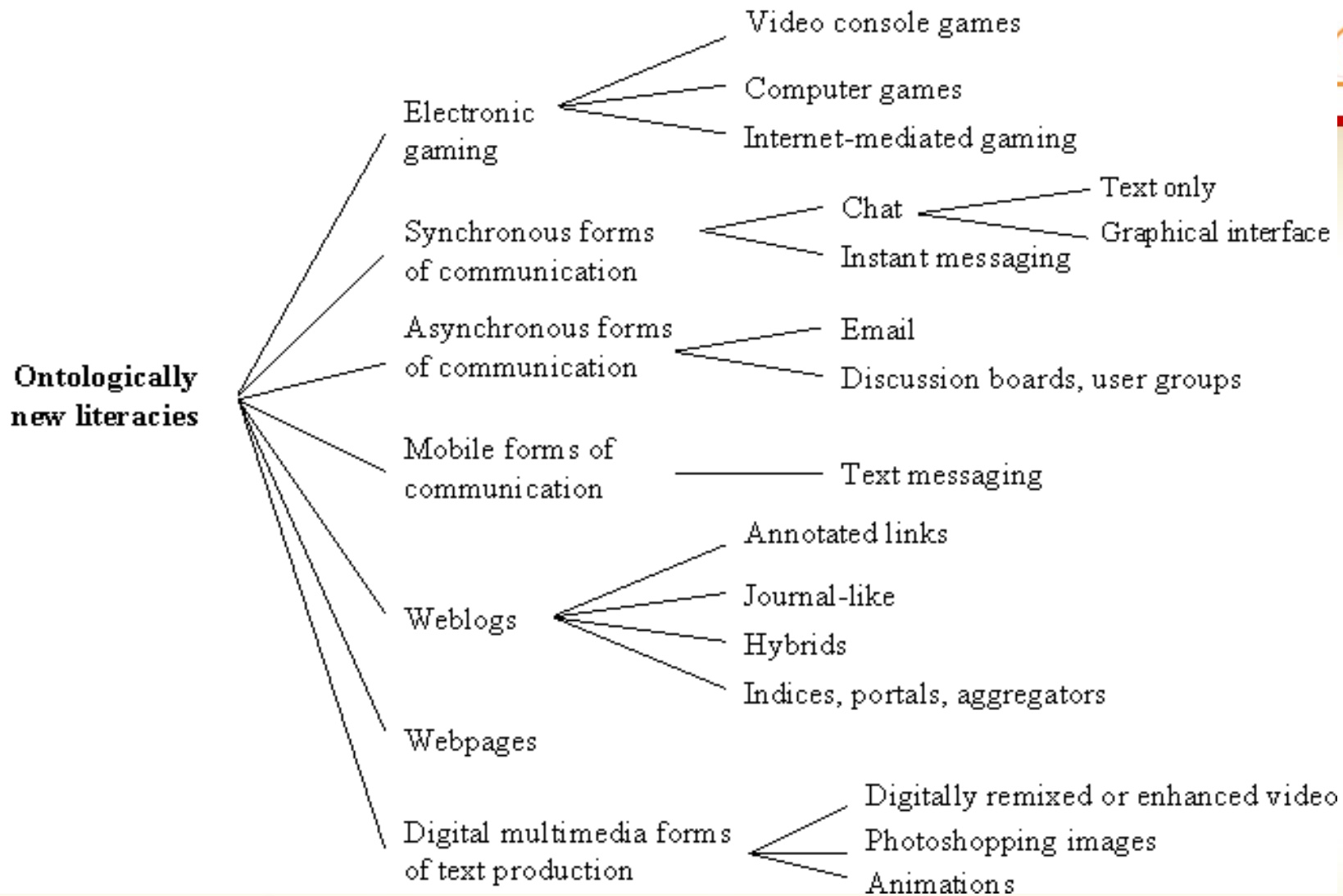

B) Ontologisesti uudet luku- ja kirjoitustaidot

- 1) teknologiset kulmakivet - digitalisointi, e2e, open standards, TCP/IP
  - 2) sosio-kulttuuriset kulmakivet - "hakkerismi", tekno-optimismi, taloudellinen kasvu
  - 3) käyttökulttuurit - interaktiivisuus, anonymiteetti, kansallisvaltioiden rajojen häipyminen, "social media", p2p
- > uudet lukutaidot

Figure 1. Short classification of some new literacies

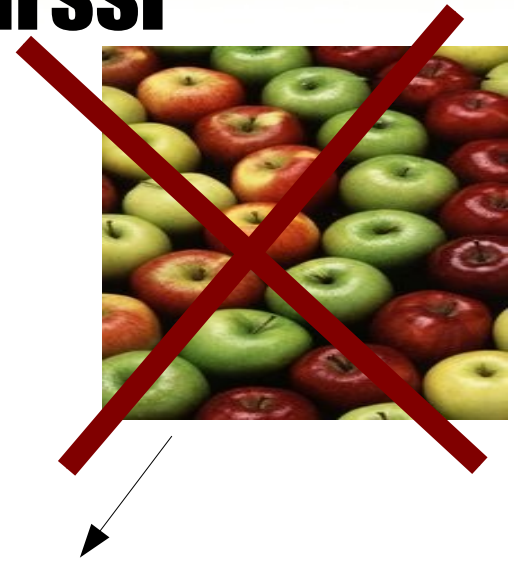
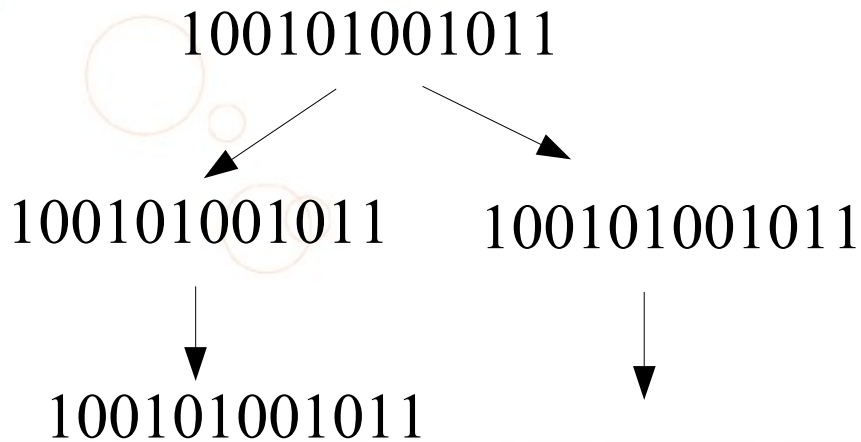

Lankshear & Knobel "New" Literacies: Research and Social Practice

<http://www.geocities.com/c.lankshear/nrc.html>

Ei-niukka resurssi – Niukka resurssi

R e s u r s s i t

	Vapaa	Kontrolloitu (resurssin motivointi omistuksella)
Niukka	<ul style="list-style-type: none"> - esim tiet, verkot - ongelma: "tragedy of the commons"	<ul style="list-style-type: none"> - esim tiet, verkot, talot
Ei-niukka	<ul style="list-style-type: none"> - esim ilma, kieli, ajatukset - ongelma: miten synnytetään	<ul style="list-style-type: none"> - esim tekijänoikeudellinen aineisto

K e r r o k s e t (L a y e r s)

	Hyde park	Puhelin	Televisio	Pc	Internet
Sisältö	Vapaa	Vapaa	Kontr.	K/V	K/V
Koodi	Vapaa	Kontr.	Kont.	K/V	K/V
Fyysinen	Vapaa	Kontr.	Kontr.	K/V	K/V

Ei-niukat resurssit -> copyright

- Tarkoituksena taata ei-niukkojen resurssien syntyminen, jotta yhteiskunta, tiede ja taide kukoistaisivat
  - o “To promote the progress of science and useful arts, by securing for limited times to authors and inventors the exclusive right to their respective writings and discoveries;” (US Constitution, article I, section 7)
  - o huom.: tarkoituksena *ei* taata elinkeinoa esim. taiteilijoille
- Keinona rajoitetun monopolin myöntäminen ei-niukkojen resurssien tekijöille
  - copy-right: oikeus päättää siitä, kuka saa tehdä kopioita

Copyleft: GPL

- GNU General Public Licence
- “copyleft”
- “ohjelmaa saa kopioida, levittää ja muokata vapaasti sillä ehdolla, että myös kopioitua, levitettyä ja muokattua ohjelmaa saa kopioida, levittää ja muokata vapaasti”

Lukutaito: kirjoittaminen

- Demokratisoiva, tasa-arvoistava potentiaali
- "empowerment", "creator-collaborators", "Technologies of Freedom" (Post), osallistu/aminen, "interactivity", "prosumers", "leap to authorship", etc.
- mutta: digital divide, relative wealth, omistuksen keskittyminen, anglo-painotteisuus, etc.
- Esim. The Bubble project
  - <http://www.thebubbleproject.com/>

Avoim tietoyhteiskunta on täällä!

- On jo mahdollista käyttää tietokonetta, luoda sisältöjä, koodata ja niin edelleen ilman niukkuuteen sulkevia järjestelyjä
- Esimerkit:
  - GNU/linux
  - Wikipedia
  - Creative Commons
  - Open Access

tekijänoikeudet

- GFDL
- loukkaukset

tavoite

- tietosanakirja: paremmuus mitattavissa
- askeleittainen kasvu (klassinen tiedeihanne!)
- luotettavuus?
- vrt. romaani, näytelmäkirjoitus, runo, oppikirja...

yhteisö

- 910 000 rekisteröitynyttä käyttäjää
- 4 000 000 artikkelia
- kriittinen massa: jatkuvasti joku valvoo
- erilaisia osallistujia: lukijat – korjaajat – muokkaajat - sitoutuneet
- 100 kieliversiota

tekniset ehdot

- wiki-tekniikka
- palvelimet -> raha

vastavoimat

- vandalismi, pahantahtoisuus
- luulotieto

kulttuuri

- jaettu eetos
- toimintatavat, perinne
- puolimuodollinen päätös rakenne
- “neutraali näkökulma”

Niklas Vainio (TaY) 23.3.2006

Traffic History Graph for wikipedia.org

+ + + +

Reach Rank Page Views

Range: 7d 1m 3m 6m 1y 3y 5y **max**

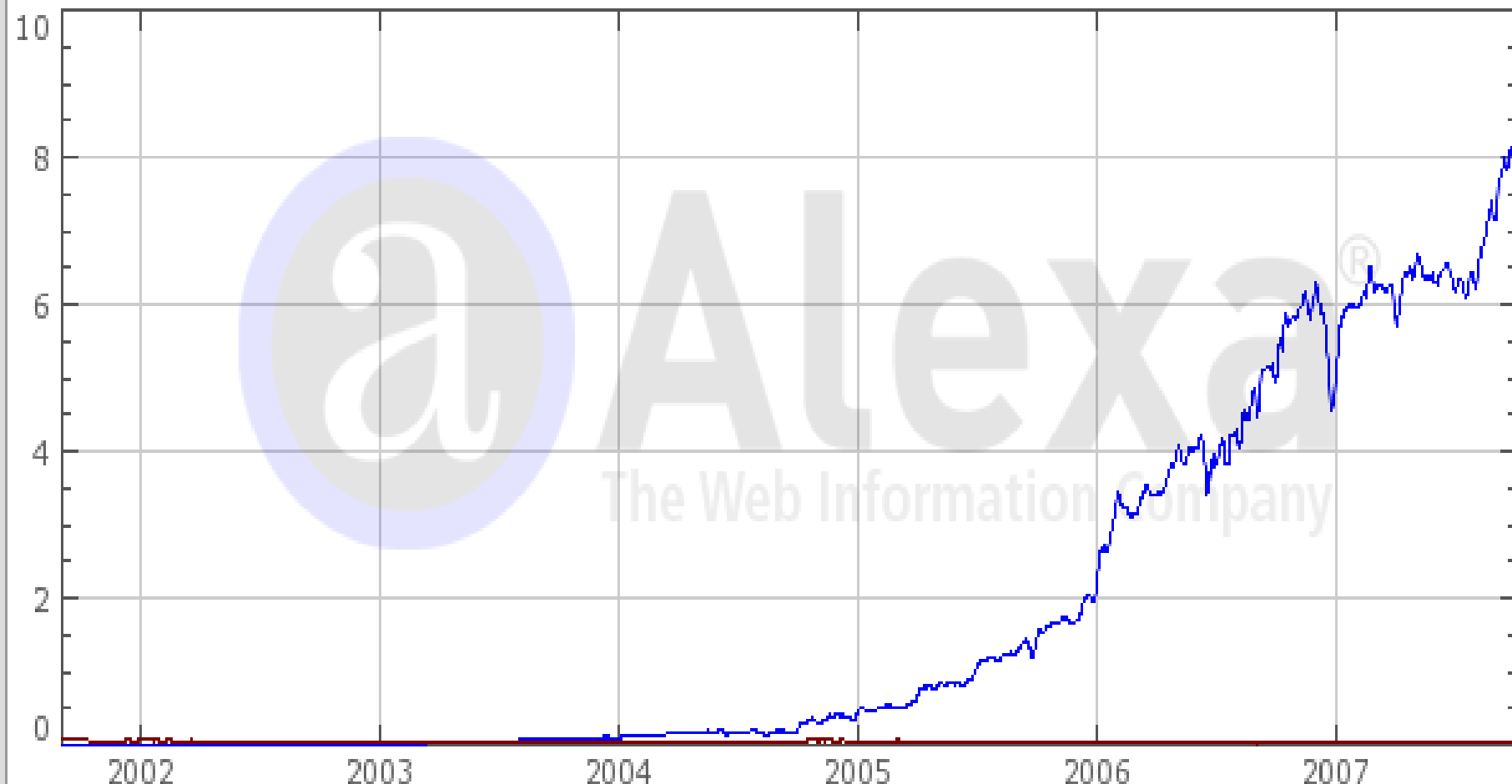
Clear Sites

Compare Sites

Daily Reach (percent)

wikipedia.org

britannica.com

Creative Commons

- uusi tapa julkaista ja etsiä

esim. Star Wreck

JULKAISE
materiaalisi turvallisesti ja laillisesti

HAE
musiikkia, valokuvia ja muuta

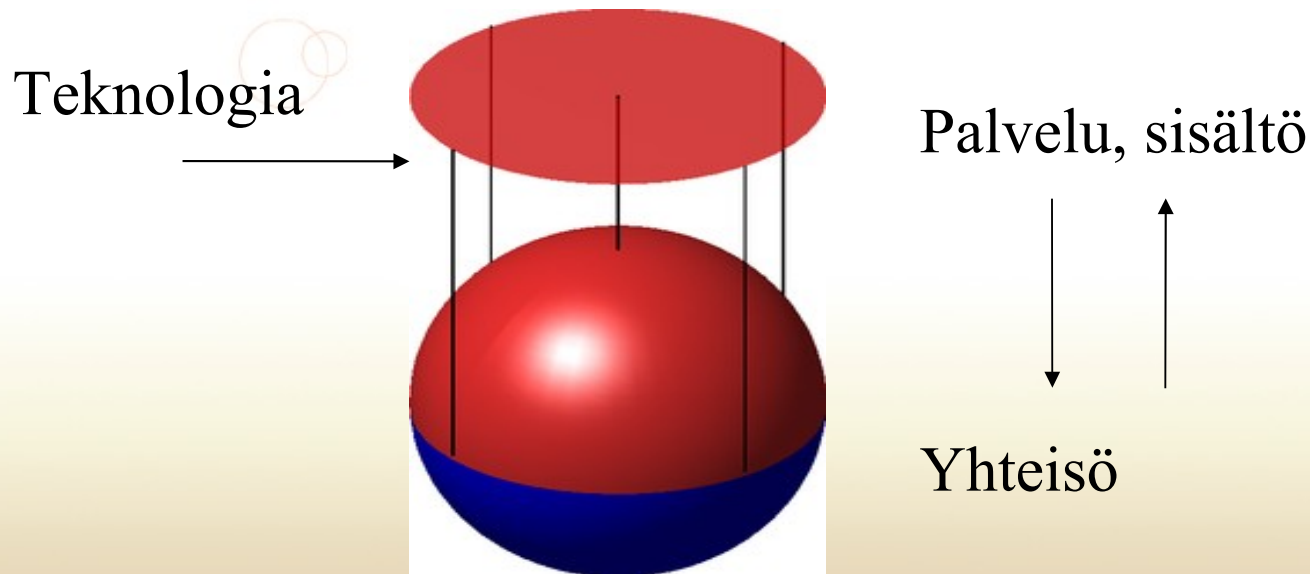

Social media

the **online tools and platforms** that people use to share opinions, insights, experiences, and perspectives with each other. Social media can take many different forms, including text, images, audio, and video. Popular social mediums include **blogs, message boards, podcasts, wikis, and vlogs.**

Seurauksia

- ei (aina, välttämättä) mitään sisältöä/käyttöä, jollei joku (minä?) sitä tee
  - miksei wikipedia ole luotettava/hyvä/iso?
  - koska sinä et ole tarkastanut/parantanut...
- palveluiden 'ulkoistaminen', tee-se-itse
  - luotettavuus?, ei-toivottu hyödyntäminen
- hierarkioiden rapautuminen (?)
  - demokratia vai epäselvyys
- lukutaito
  - "Read-only"-culture vs "free culture"

Esimerkkejä 1

- Web 2.0 ... The Machine is Us/ing Us
  - <http://www.youtube.com/watch?v=6gmP4nk0E0E&eurl=>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Podcast>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Blog>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Social_media

Esimerkkejä 2

- Kuka tekee mitä ja maksaa mitä?
- BookMooch: <http://www.bookmooch.com>
- Google ja Kiina
  - 2006 neljäs kvartaali liikevaihto miljardi, mainoksista 90%
  - <http://en.wikipedia.org/wiki/PageRank>
  - <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4645596.stm>

Esimerkkejä 3

- Blogit
- Blogien määrä
  - <http://www.sifry.com/alerts/archives/000436.html>
- “No one needs to be vile”
  - <http://blog.actics.com/>
  - <http://www.crossroadscopenhagen.dk/index>

